

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. І.І. МЕЧНИКОВА
ГАЗЕТА «КРАЄЗНАВСТВО. ГЕОГРАФІЯ. ТУРИЗМ»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
(з міжнародною участю)**

ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОЛОГІЯ: НАУКА І ОСВІТА

14–15 квітня 2016 року

(до 25-ї річниці Незалежності України)

Умань
ВПЦ "Візаві"
2016

Затверджено до друку вченою радою природничо-географічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 12 від 6 квітня 2016 р.)

Редакційна колегія:

- Браславська О.В.** – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини (відповідальний редактор).
Половка С.Г. – доктор геологічних наук, професор кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини (заступник відповідального редактора).
Совгіра С.В. – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри хімії, екології та методики їх навчання, УДПУ імені Павла Тичини.
Денисюк Г.І. – доктор географічних наук, професор, зав. кафедри географії, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.
Топчівє О.Г. – доктор географічних наук, професор, зав. кафедри економічної і соціальної географії, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова.
Гончаренко Г.Є. – кандидат біологічних наук, доцент, зав. науковою лабораторією «Екологія і освіта», УДПУ імені Павла Тичини.
Серебряй В.С. – головний редактор газети «Красзнавство. Географія. Туризм».
Якимчук Р.А. – кандидат біологічних наук, доцент, декан природничо-географічного факультету, УДПУ імені Павла Тичини.
Кравцова І.В. – кандидат географічних наук, доцент, заступник декана природничо-географічного факультету з навчальної роботи, УДПУ імені Павла Тичини.
Ситник О.І. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини, відповідальний секретар.
Козинська І.П. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини.
Лаєрик О.Д. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини.
Максютов А.О. – кандидат педагогічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини.
Кугай М.С. – кандидат педагогічних наук, старший викладач, УДПУ імені Павла Тичини.
Запорожець Л.М. – старший викладач, УДПУ імені Павла Тичини.
Волинець О.І. – старший лаборант кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини, технічний секретар.

Г-35

Географія та екологія : наука і освіта : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю; до 25-ї річниці Незалежності України), м. Умань, 14–15 квітня 2016 р. / відп. ред. О. В. Браславська. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. – 224 с.

ISBN 978-966-304-149-0

До збірника матеріалів конференції ввійшли доповіді та тези, якими охоплено широкий спектр географічних і екологічних досліджень. Під час роботи конференції висвітлено такі питання: інтеграція вітчизняної географічної освіти і науки у міжнародний простір; історія становлення географії у незалежній Україні; фундаментальні та прикладні дослідження в географії: досягнення, проблеми, перспективи; екологічний моніторинг України та зарубіжних країн; активні форми і методи навчання географії та екології у закладах освіти.

УДК [91+504] (063)
ББК [26.8+28.081]я43

ISBN 978-966-304-149-0

© Кафедра географії
та методики її навчання, 2016
© Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, 2016

ЗМІСТ

Атаман Л.В. Значення й місце сакральних об'єктів у сучасній географії.....	3
Безлатня Л.О., Шевчук О.М. Культурний ландшафт в географії Росії.....	5
Iren Bielinski The development and change of population diversity of Brussels.....	8
Бірюкова Н.В. Шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів географії.....	11
Браславська О.В., Осадчий О.С., Джус О.М. Особливості краєзнавчо-туристичної підготовки студентів-географів у ВНЗ.....	14
Вальчук-Оркуша О.М., Драбата П.М, Яремчак Р.В. Геохімічна мозаїка дорожніх ландшафтів.....	17
Война І.М. Висотна диференціація і ландшафтне різноманіття типу місцевостей траншейно-болотних пустирів.....	19
Воловик В.М., Павличко Б.В. Історико-географічні передумови формування німецьких етнокультурних ландшафтів Поділля.....	22
Воровка В.П. Становлення і розвиток досліджень берегових ландшафтів моря.....	25
Герасименко О.В. М.І. Пирогов – попечитель навчальних округів, його роль у розвитку природничо-географічної освіти.....	29
Гетьман В.І. Абсолютна заповідність і гармонійне співіснування людини з природою	31
Греков С.А. Кольорові революції у Чорноморсько-Середземноморському «Амфітеатрі».....	33
Грицевич В.С. Перцепція суспільно-географічних образів у західному регіоні України на прикладі параметричного аналізу тваринництва.....	35
Гудзевич А.В., Броннікова Л.Ф. Підготовка екологів у вищих навчальних закладах Вінниці.....	38
Дем'яненко С.О. Антропогенна трансформація ландшафтів ■ зоні впливу Хмельницької АЕС.....	41
Дем'янчук І.П. Медико-географічний аналіз сучасних тенденцій мертвонароджуваності у Тернопільській області.....	44
Денисик Б.Г. Рекреаційні мікросередки: суть та критерії виділення.....	47
Денисик Г.І., Чиж О.П. Актуальність сучасних досліджень лісопольової зони України.....	49

М. І. ПИРОГОВ – ПОПЕЧИТЕЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ОКРУГІВ, ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

Герасименко О.В., викладач

кафедри географії та методики її навчання

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

e-mail: oksana_gerasimenko@ukr.net

Проблемі підготовки майбутнього вчителя географії приділяли велике значення громадські діячі, науковці, педагоги, які відстоювали необхідність поширення географічних знань серед народу та створення спеціальних географічних закладів і відкриття кафедр географії.

Університети як центри навчальних округів здійснювали підготовку вчителів географії, інтелектуальної і державної еліти Української держави [3, с.64].

Значну роль у підготовці вчителів географії, розвитку природничо – географічної освіти відіграв попечитель Одеського та Київського навчальних округів М.І.Пирогов.

Метою дослідження – є вивчення роботи М.І.Пирогова в галузі управління навчальними закладами, його роль у розвитку природничо – географічної освіти.

В серпні 1856 року міністр народної освіти А.С. Норов ,за згодою імператора ІІ, запропонував М.І.Пирогову очолити Одеський навчальний округ. Посада попечителя округу захопила Миколу Івановича.

1856 року з'являється його оригінальна стаття «Питання життя» в Московському збірнику , яка привернула увагу громадськості до важливих питань освіти і виховання, а саме: проблеми початкової освіти: педагогічної методики навчання грамоті, моральному клімату в школі, способам підтримання дисципліни [5, с. 38].

У січні 1857 року М.І. Пирогов пише доповідну записку міністру народної освіти «О ходе просвещения в Новороссийском крае и о настоящей необходимости преобразования учебных заведений», в якій звернув увагу міністра на незадовільний стан навчального обладнання, на формалізм при оцінюванні знань учнів [2, с. 87], зокрема з географії.

Прогресивні переконання попечителя і відповідні його дії суперечили традиціям реакційних кіл, і вчений змушений був залишити Одесу. В липні 1858 року його переводять на таку ж посаду до Києва. І тут М.І. Пирогов не зраджує своїм принципам. Він виступає проти підкупів, карієстоловства, сприяє відкриттю недільних шкіл [6, с. 1].

М.І.Пирогов був єдиним попечителем навчального округу, який отримав цю посаду не завдяки військовим чи управлінським заслугам, але лише завдяки своїй освіченості і науковим працям. Миколі Івановичу Пирогову належить ініціатива здійснення в Київському навчальному округу реформи середніх навчальних закладів, а також реалізація ідеї про заснування по всій території округу народних шкіл [4, с.43].

У 1860 році М. І Пирогов звертається з доповідною запискою до

міністра народної освіти «Про відкриття і заснування кафедр географії при університетах». Записка М.І. Пирогова обговорювалася в Московському, Санкт-Петербурзькому, Казанському, Харківському, Київському університетах спеціально створеними комісіями, які визначили значущість і доцільність відкриття кафедри географії. Університети вимагали внести в розробку статуту 1863р. заснування окремої кафедри географії, але їхня пропозиція була відхилена. До обговорення питання, піднятого М.І. Пироговим, повернулися у 70-х роках. Ініціатором запровадження окремої кафедри став Новоросійський університет, зусиллями якого в 1884 р. у новий університетський статус була внесена кафедра географії і етнографії на історико – філологічному факультеті. Лише у 1888 р. наказом міністра народної освіти кафедра географії була перенесена на фізико – математичний факультет. З цього періоду починається новий етап вищої географічної освіти і підготовки вчителів географії в Україні з відповідними організаційними формами і напрямками [3,с.64].

Як попечитель Київського навчального округу М.І. Пирогов вживає ряд заходів щодо покращення викладання навчальних предметів. Так він став залучати професорів університету до викладання в старших класах київських гімназій [3,89]. За його клопотання Міністром народної освіти дозволено ввести в Ніженській гімназії викладання природничих наук окремим вчителем – предметником [1,с.318].

М.І. Пирогову належить видатна роль в організації перших недільних шкіл в Україні, в створенні яких він бачив можливість залучити і зацікавити ремісників та робітників до навчання [3,с.90]. В недільних школах учителями були гімназисти та студенти. Програма включала елементарну грамоту і Закон Божий, в ряді випадків також географію, історію, малювання [5,с.38].

За ініціативи М.І.Пирогова міністр народної освіти, дозволив провести в Києві з'їзд учителів природничих наук гімназій Київського навчального округу, в якому взяли участь учителі, професори Київського університету Св. Володимира, природодослідники з метою обміну досвідом у педагогічній та науковій діяльності [1,с.441]. Перший з'їзд відбувся уже 1861 року, другий – 1862 року.

Діяльність попечителя призводить до конфлікту з Київським генерал-губернатором і його оточенням. 13 березня 1861 року його було звільнено з цієї посади. 15 квітня 1861 р. М.І. Пирогов з сім'єю переїздить з Києва в незадовго до цього придбану ним садибу в селі Вишня, яка була розташована поблизу Вінниці [2,с.91].

Отже, Микола Іванович Пирогов, не дивлячись на короткий час перебування на посаді попечителя навчального округу, дотримувався засад реформування навчальних закладів, їх доступності, розвитку природничо-географічної освіти.

Список використаних джерел:

- 1.Сборник распоряжений по Министерству народного просвещения, Т.3 (1850